

Neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetun valtioneuvoston asetuksen (338/2011) muuttaminen

Pääasiallinen sisältö

Neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetun valtioneuvoston annettua asetusta ehdotetaan muutettavaksi. Ehdotuksen mukaan asetuksessa säädettäisiin 1.1.2023 toimintansa aloittavien hyvinvointialueiden vastuusta palvelujen järjestämisestä ottaen huomioon myös muuttunut, voimassa oleva opetustoimen lainsäädäntö sekä korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollosta annetusta laista (695/2019, jäljempänä opiskeluterveydenhuoltolaki) aiheutuvat muutostarpeet opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista opiskelijoista.

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Neuvolatoiminnan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä säädetään terveydenhuoltolaissa (1326/2010). Korkeakouluopiskelijoiden osalta opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä säädetään opiskeluterveydenhuoltolaissa (695/2019). Palvelujen sisältö määritellään terveydenhuoltolaissa ja säännöksiä palvelujen sisällöstä on täsmennetty edelleen 1.5.2011 voimaantulleella valtioneuvoston asetuksella neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011, jäljempänä asetus). Asetuksella on säädetty tarkemmin myös opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista oppilaitoksen opiskelijoista. Asetusta ei ole päivitetty sen voimaantumisen jälkeen.

Asetusta olisi päivitettävä vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta, jonka lisäksi asetuksessa tulisi huomioida muutokset, joita opetustoimen ammatillisen koulutuksen uudistuksesta sekä oppivelvollisuuden laajenemisesta on aiheutunut. Asetusehdotuksessa tulisi ottaa huomioon myös ne välttämättömät muutokset, joista 1.8.2021 voimaan tulleessa oppivelvollisuuslaissa (1214/2020), 1.1.2021 voimaan tulleessa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltolaissa, terveydenhuoltolaissa, oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa (1287/2013) sekä pelastuslaissa (379/2011) on säädetty.

Terveydenhuoltolain 23 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä asioista, jotka on sisällytettävä opiskeluterveydenhuoltoon, lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuoltoon sekä terveysneuvontaan ja määräaikaan terveystarkastuksiin neuvolapalveluissa ja kouluterveydenhuollossa. Lisäksi voidaan antaa tarkempia säännöksiä kouluterveydenhuoltoon sisältyvistä erikoistutkimuksista sekä seulonnoista. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin myös opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista oppilaitosten opiskelijoista.

2 Asian valmistelu

Asetusmuutosta on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä kahdessa jaksossa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös osallistunut valmisteluun. Keväällä 2021 valmistelun

painopiste oli opetustoimen hallinnonalan muutosten sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain aiheuttamissa muutostarpeissa. Asetus- ja muistiolounnos olivat ensimmäisen kerran lausuntokierroksella 4.5. – 15.6.2021 välisenä aikana.

Asetusehdotuksen viimeistely jäi kuitenkin muun säädösvalmistelun ja henkilövaihdosten vuoksi odottamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyviä säännöksiä (muun muassa hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, HE 19/2022 vp).

Syksyn 2022 valmistelussa on huomioitu asetusehdotuksen aiempi valmistelu sekä kesän 2021 lausuntokierroksella saatu palaute. Toisen kerran asetusehdotus oli lausuntokierroksella 25.10. – 21.11.2022 välisenä aikana.

3 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Terveydenhuoltolaissa säädetään äitiys- ja lastenneuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä ehkäisevän suun terveydenhuollon tehtävistä. Tehtäviä ja opiskeluterveydenhuoltoon oikeutettuja opiskelijoita täsmennetään edelleen valtioneuvoston asetuksella neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Asetuksen laatimisen jälkeen sekä opetustoimessa että sosiaali- ja terveystoimessa on tehty useita uudistuksia, joiden takia asetusta olisi tarpeen päivittää.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä kunnan velvollisuus huolehtia neuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen sekä lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuollon järjestämisestä siirtyy hyvinvointialueen vastuulle 1.1.2023 alkaen muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tavoin. Hyvinvointialueen on järjestettävä alueensa raskaana olevien naisten, lasta odottavien perheiden sekä alle oppivelvollisuusikäisten lasten ja heidän perheidensä neuvolapalvelut (581/2022) sekä opiskeluhuoltopalvelut alueellaan sijaitsevien oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:ssä tarkoitetussa opetuksessa ja koulutuksessa oleville oppilaille ja opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta (378/2022). Opiskeluhuoltopalveluihin sisältyvät terveydenhuoltolain 16 §:ssä tarkoitetut kouluterveydenhuollon palvelut sekä 17 §:ssä tarkoitetut lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut. Hyvinvointialueen järjestämän opiskeluterveydenhuollon palveluihin oikeutettuja opiskelijoita täsmennetään edelleen asetuksessa.

Asetusta esitetään muutettavaksi niin, että hyvinvointialueen vastuut neuvolapalvelujen sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä ilmenisivät asetuksesta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen mukaisesti. Palvelujen laajuuteen ei esitetä muutoksia, mutta asetuksen vanhentuneita ja epätarkkoja ilmaisuja ehdotetaan päivitettäväksi vastaamaan nykikäsitusten mukaisia käsitteitä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen siirtyessä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle ehdotetaan luovuttavaksi asetuksen mukaisesta kunnan velvoitteesta laatia yhtenäinen toimintaohjelma neuvolatoiminnalle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle. Jatkossa terveydenhuoltolain 15 §:n mukainen hyvinvointialueiden alueellinen neuvolasuunnitelma (581/2022) sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 a §:n mukainen alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma (377/2022) korvaisivat kuntien tekemän toimintaohjelman. Molemmat suunnitelmat tulee liittää lastensuojelulain mukaiseen alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon uudistus

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto laajennettiin vuoden 2021 alusta koskemaan yliopisto-opiskelijoiden lisäksi ammattikorkeakouluopiskelijoita. Aiemmin ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisvastuu oli kunnilla. Uudistuksen tavoitteena oli turvata kaikille korkeakouluopiskelijoille toimivat ja yhdenvertaiset opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluterveydenhuoltolain mukaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestämisestä, suun terveydenhuollon palvelut mukaan lukien, vastaa Kansaneläkelaitos, ja palvelut tuottaa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. Palvelujen sisällöt määritellään terveydenhuoltolain 17 §:ssä ja niitä täsmennetään edelleen asetuksessa.

Asetusta esitetään täsmennettäväksi niin, että siinä esitettäisiin aiempaa selkeämmin Kansaneläkelaitoksen vastuut opiskeluterveydenhuollon palveluja järjestettäessä. Lisäksi asetuksesta ehdotetaan poistettavaksi voimassa olevan opiskeluterveydenhuoltolain kanssa ristiriitaiset maininnat opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista. Korkeakouluopiskelijoiden oikeudesta Kansaneläkelaitoksen järjestämiin opiskeluterveydenhuollon palveluihin säädetään mainitussa laissa tarkkarajaisesti, joten korkeakouluopiskelijoiden oikeudesta opiskeluterveydenhuoltoon ei ole perusteltua säätää asetuksella tarkemmin.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon ovat opiskeluterveydenhuoltolain 2 §:n mukaan oikeutettuja opiskelijat, jotka suorittavat:

- 1) yliopistolain [\(558/2009\) 7 §:ssä](#) tarkoitettua alemmaa tai ylempää korkeakoulututkintoa;
- 2) ammattikorkeakoululain [\(932/2014\) 11 §:ssä](#) tarkoitettua ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa;
- 3) Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain [14 §:ssä](#) tarkoitettua ammattikorkeakoulututkintoa; tai
- 4) Maanpuolustuskorkeakoulusta annetussa laissa [\(1121/2008\)](#) tarkoitettuja muita kuin upseerin virkaan vaadittavia sotatieteellisiä ja sotilasammattillisia opintoja.

Tilaukoulutusopiskelijat on rajattu opiskeluterveydenhuollon palvelujen ulkopuolelle.

Ammatillisen koulutuksen reformi, oppivelvollisuuden laajentaminen sekä muut muutokset

Ammatillista koulutusta uudistettiin mittavalla ammatillisen koulutuksen reformilla vuonna 2017. Reformissa uudistettiin muun muassa ammatillisen koulutuksen rahoitusta ja tutkintojärjestelmää. Ammatillista koulutusta koskevat säännökset koottiin tuolloin yhtenäiseksi kokonaisuudeksi ja muun muassa lait ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998) sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) yhdistettiin uudeksi laiksi ammatillisesta koulutuksesta (531/2017), jossa keskeisenä lähtökohtana on osaamisperusteisuus. Reformissa myös siirrettiin osa työvoimakoulutuksesta osaksi ammatillista koulutusta ja otettiin ammatillisen koulutuksen piiriin ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus, työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus sekä muuta tutkintoon johtamatonta ammatillista koulutusta.

Oppivelvollisuutta laajennettiin, kun uudistettu oppivelvollisuuslaki (1214/2020) tuli voimaan 1.8.2021. Lain myötä oppivelvollisuus koskee perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta siihen asti, kun henkilö täyttää 18 vuotta. Perusopetuksen jälkeen oppivelvollisuutta voi suorittaa lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen jälkeisissä erilaisissa nivelvaiheen koulutuksissa. Uudistuksella vahvistettiin ohjausta ja opiskeluhoollon palveluita sekä

peruskoulun mahdollisuuksia tarjota jokaiselle riittävät valmiudet suoriutua toisen asteen koulutuksesta.

Uudesta tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (TUVA) on säädetty laissa tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (1215/2020). Lain mukaan seuraavat entiset perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen väliin sijoittuvat nivelvaiheen koulutukset yhdistettiin 1.8.2022 alkaen TUVA-koulutukseksi: perusopetuksen lisäopetus (ns. kymppiluokka), maahanmuuttajille ja vieraskielisille tarkoitettun lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVA) sekä ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (VALMA). Uuden TUVA-koulutuskokonaisuuden tavoitteena on antaa valmiuksia tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakeutumiseen ja tutkinnon suorittamiseen. TUVA-koulutusta voivat järjestää järjestämisluvan perusteella lukiolaissa tarkoitettut lukiokoulutuksen järjestäjät, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettut ammatillisen koulutuksen järjestäjät sekä perusopetuslaissa tarkoitettut yksityiset perusopetuksen järjestäjät ja valtion oppilaitokset. Myös kunnat voivat järjestää TUVA-koulutusta. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA) kuuluu edelleen myös ammatillisesta koulutuksesta annetun lain perusteella järjestettäviin koulutuksiin.

Terveystieteiden laissa 1.1.2023 voimaan tulevan 15 a §:n mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä opiskeluhoitopalvelut alueellaan sijaitsevien oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:ssä tarkoitettussa opetuksessa ja koulutuksessa oleville oppilaille ja opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta (378/2022). Opiskeluhoitopalveluihin sisältyvät terveydenhuoltolain 17 §:ssä tarkoitettut lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Oppivelvollisuuden laajenemisen jälkeen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan perusteella opiskeluhoitoon ovat oikeutettuja lukiolaissa tarkoitettussa koulutuksessa sekä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa perustutkintokoulutuksessa sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa olevat opiskelijat. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella opiskeluhoitoon ovat oikeutettuja 1.8.2022 alkaen myös tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (TUVA) annetussa laissa tarkoitettut opiskelijat.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa (1219/2020) tarkoitettussa koulutuksessa ja oppivelvollisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa olevat opiskelijat ovat oikeutettuja opiskeluhoitoon. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa säädetään oppivelvollisille suunnatusta koulutuksesta. Oppivelvollisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu koulutus on tarkoitettu oppivelvolliselle, joka on suorittanut perusopetuslain (628/1998) 26 §:n 1 momentissa tarkoitettun perusopetuksen, ja jolta puuttuu perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamiseksi riittävä suomen tai ruotsin kielen taito.

Opiskeluhoitoon ei ole oikeutettu oppilas- ja opiskelijahuoltolain uuden 1 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan lukiolain (714/2018) 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu opiskelija eikä sellainen opiskelija, joka suorittaa lukio-opintoja aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman mukaisesti. Lukiolain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu opiskelija suorittaa yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoja eli kyseessä on niin kutsuttu aineopiskelija.

Edellä todetusta poiketen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:n 3 momentin mukaan opiskeluhoitoon ovat kuitenkin oikeutettuja ne oppivelvolliset, jotka suorittavat lukio-opintoja

aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti tai opiskelevat ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:n 3 momentissa tarkoitetussa ammattitutkintokoulutuksessa.

Terveystieteidenhuoltolain 1.1.2023 voimaan tulevan 15 a §:n mukaan edellä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:ssä tarkoitetussa opetuksessa ja koulutuksessa olevat opiskelijat ovat oikeutettuja opiskeluterveydenhuoltoon, edellyttäen että he, voimassa olevan asetuksen mukaisesti, opiskelevat koulutuksessa, joka oikeuttaa opintotukeen. Voimassa olevan asetuksen mukaan terveydenhuoltolain 23 §:ssä tarkoitettuja oppilaitoksia, joiden opiskelijoille kunnan on järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut, ovat edellä mainittujen lisäksi pelastusopistosta annetussa laissa (607/2006) tarkoitettut pelastusopistot ja pelastuslain (468/2003) 15 §:n 2 momentissa tarkoitettut pelastusalan ammatillista peruskoulutusta antavat oppilaitokset sekä rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa (1316/2006) tarkoitettut oppilaitokset, edellyttäen että opiskelija opiskelee koulutuksessa, joka oikeuttaa opintotukeen. Opintotuen edellytyksenä on opiskelun kokopäiväisyys.

Asetuksen 3 §:ää opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista opiskelijoista esitetään muutettavaksi vastaamaan voimassa olevaa opetustoimen sekä muiden hallinnonalojen lainsäädäntöä. Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998), laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998), lukiolaki (629/1998) sekä pelastuslaki (468/2003) on jokainen kumottu uudella lailla. Voimassa olevassa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään muun ohella ammatillisista tutkinnoista, joita ovat 5 §:n 1 momentin mukaan ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Lukiolain 1 §:n laissa säädetään yleissivistävästä lukiokoulutuksesta. Pelastuslain 55 §:n 2 momentin (1387/2019) mukaan sisäministeriö voi hyväksyä myös muun julkisyhteisön ylläpitämän oppilaitoksen kuin Pelastusopiston antamaan pelastusalan ammatillista peruskoulutusta. Säännös vastaa kumotun pelastuslain 15 §:n 2 momenttia. Asetuksen 3 §:ään ehdotetuilla muutoksilla täsmennettäisiin ja selkeytettäisiin terveydenhuoltolain 23 §:ssä tarkoitettuja oppilaitoksia, joiden opiskelijoille hyvinvointialueen on järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Yhteenveto esitetyistä muutoksista

Asetusta sovelletaan terveydenhuoltolain mukaisiin neuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin sekä lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuoltoon.

Asetusta ehdotetaan muutettavaksi vastamaan sen laatimisen jälkeen toteutettuja muutoksia niin opetus- ja kulttuuriministeriön kuin myös sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalan lainsäädännössä. Säännökset vastaisivat tällöin tulevaa sosiaali- ja terveydenhuoltolain uudistusta ja hyvinvointialueiden 1.1.2023 voimaan tulevat lailla säädetyt vastuut kävisivät ilmi myös asetuksesta. Lisäksi ehdotetussa asetuksessa selkeytettäisiin Kansaneläkelaitoksen vastuita korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltopalvelujen järjestäjänä, mikä selkiyttäisi myös Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tehtäviä opiskeluterveydenhuollon palveluiden tuottajana. Opiskeluterveydenhuollon palvelujen sisältö olisi edelleen yhtenäinen riippumatta siitä järjestääkö palveluja hyvinvointialue tai Kansaneläkelaitos. Olisi kuitenkin suotavaa, että myös opiskelijoiden asema palvelujen käyttäjänä olisi voimassa olevaa asetusta selvempi.

Opiskeluterveydenhuoltoon oikeutettujen opiskelijoiden osalta ja osin myös opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestämisen osalta asetusta on jäänyt ajastaan jälkeen. Tämän vuoksi asetusta on oltava epäselvä tai jopa ristiriitainen voimassa olevan lainsäädäntöön nähden, erityisesti opetustoimen hallinnonalan muutosten sekä opiskeluterveydenhuoltolain

voimaantumisen jälkeen. Ehdotetun asetuksen 3 §:n luettelo opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista opiskelijoista päivitetäisiin vastaamaan opetustoimen ammatillisen koulutuksen reformin säännösten, oppivelvollisuuslain, korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain, oppilas- ja opiskelijahuoltolain sekä pelastuslain 55 §:n 2 momentin voimassa olevia säännöksiä.

Lisäksi huomioitaisiin myös terveydenhuoltolakiin tehdyt muutokset ja voimassa olevan asetuksen osin vanhentuneita tai epätarkkoja ilmaisuja päivitetäisiin ja selkiytettäisiin.

4 Pääasialliset vaikutukset

Ehdotuksen mukaan asetus muutettaisiin vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuoltolain uudistusta, jotta hyvinvointialueiden vastuut äitiys- ja lastenneuvolatoiminnan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen ja ehkäisevän suun terveydenhuollon järjestämisessä kävisivät ilmi asetuksesta. Asetuksessa selkeytettäisiin myös Kansaneläkelaitoksen vastuita korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluja järjestettäessä. Lisäksi asetuksessa huomioitaisiin korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon uudistuksesta sekä opetustoimen ammatillisen koulutuksen uudistuksesta ja oppivelvollisuuden laajenemisesta aiheutuneet muutostarpeet.

Neuvolatoiminnan, kouluterveydenhuollon ja ehkäisevän suun terveydenhuollon osalta muutokset olisivat luonteeltaan lähinnä teknisiä ja sisältöjen osalta termejä ja käsitteitä täsmentäviä ja ajantasaistavia, kielenhuollollisia tai säädöksen ilmaisua tarkentavia. Muutokset eivät aiheuttaisi hyvinvointialueille tai korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestävälle Kansaneläkelaitokselle uusia tai laajempia tehtäviä.

Ehdotettujen muutosten olisi tarkoitus selventää ja helpottaa asetuksen soveltamista sekä hyvinvointialueilla että Kansaneläkelaitoksessa ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiössä. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa koskevien täsmennysten toivotaan myös selkeyttävän opiskelijoiden asemaa, jotta he voivat seurata palvelujen toteutumista.

Kunnan veloitteesta laatia yhtenäinen toimintaohjelma neuvolatoiminnalle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle luovutettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä. Hyvinvointialueiden alueellinen neuvolasuunnitelma sekä alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma korvaisivat jatkossa kuntien tekemän toimintaohjelman. Molemmat alueelliset suunnitelmat tulee jatkossa liittää lastensuojelulain mukaiseen alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Asetuksessa säädetyistä toimintaohjelmasta luopuminen ja korvaaminen lakisääteisillä alueellisilla suunnitelmilla, jotka ovat osa hyvinvointialueen strategista suunnittelua, vähentäisi päällekkäistä työtä ja selkeyttäisi nykytilannetta, jonka monet kunnat ovat kokeneet epäselvänä.

Asetuksen 3 § koskisi jatkossa ainoastaan niitä opiskelijoita, jotka ovat oikeutettuja hyvinvointialueen järjestämään opiskeluterveydenhuoltoon. Korkeakouluopiskelijoiden oikeus opiskeluterveydenhuoltoon ilmenee täsmällisesti ja tarkkarajaisesti opiskeluterveydenhuoltolain 2 §:stä. Ehdotetut asetuksen 3 §:n muutokset eivät siten vaikuttaisi korkeakouluopiskelijoiden oikeuteen saada Kansaneläkelaitoksen järjestämiä ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tuottamia opiskeluterveydenhuollon palveluja.

Oppivelvollisuuden laajentaminen 1.8.2021 alkaen, laajensi jonkin verran myös kuntien vastuulla olevan opiskeluterveydenhuollon järjestämisvastuuta, kun opiskeluterveydenhuoltoon oikeutettujen

opiskelijoiden määrä kasvoi. Oppivelvollisuuden laajenemisen taloudellisia vaikutuksia on arvioitu hallituksen esityksessä oppivelvollisuuslaiksi sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi. Hallituksen esityksessä on todettu, että uutena ryhmänä opiskeluterveydenhuollon piiriin tulisivat aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisia lukio-opintoja suorittavat. Opetus- ja kulttuuriministeriön arvion mukaan näitä opiskelijoita olisi vähäinen määrä ja heistä aiheutuva lisäkustannus olisi hyvin vähäinen (HE 173/2020 vp, s. 104–105).

Asetukseen ehdotetuilla muutoksilla ei olisi taloudellisia vaikutuksia. Terveystieteiden lain 23 §:n asetuksenantovaltuutuksen mukaisesti asetuksella voidaan antaa ainoastaan tarkempia tai yksityiskohtaisempia säännöksiä asioista, jotka on sisällytettävä opiskeluterveydenhuoltoon, lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuoltoon sekä terveysneuvontaan ja määräaikaan terveystarkastuksiin neuvolapalveluissa ja kouluterveydenhuollossa. Lisäksi säännöksiä opiskeluterveydenhuoltoon oikeutettujen oppilaitosten opiskelijoita voidaan vain tarkentaa. Palvelujen järjestämistä vastuu hyvinvointialueilla tai Kansaneläkelaitoksella korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltopalvelujen osalta ei laajenisi vallitsevaan tilanteeseen nähden, eivätkä ehdotetut muutokset aiheuttaisi taloudellisia vaikutuksia voimassaolevaan lainsäädäntöön verrattuna. Myöskään opiskeluterveydenhuollon palvelujen sisältöön ei ehdotettaisi taloudellisia vaikutuksia aiheuttavia muutoksia.

5 Lausuntopalaute

Asetusehdotus oli lausuntokierroksella ensimmäisen kerran Lausuntopalvelu.fi –sivustolla 4.5. – 15.6.2021 välisenä aikana. Lausuntoa pyydettiin opetus- ja kulttuuriministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, sisäministeriöltä, oikeusministeriöltä, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselta, Kansaneläkelaitokselta, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöltä, Opetushallitukselta, Suomen Kuntaliitolta, Suomen lukiolaisten liitolta, Suomen Ammattiin opiskelevien liitto SAKKI ry:ltä, Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry:ltä, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry:ltä sekä Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK ry:ltä.

Lausuntoja saatiin kahdeksalta toimijalta ja lausunnoista on tehty lausuntoyhteenveto. Ensimmäisen lausuntokierroksen lausuntopalauteen mukaan ehdotetut muutokset ovat lähtökohtaisesti perusteltuja ja kannatettavia. Keskeisiksi teemoiksi lausunnoissa nousivat opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetut opiskelijat etenkin niiden osalta, jotka eivät ole oikeutettuja opiskeluterveydenhuoltoon voimassa olevan sääntelyn perusteella, kuten oppisopimusopiskelijat sekä avoimen korkeakoulun opiskelijat. Lausuntopalauteessa ehdotettiin täsmennyksiä asetuksen 3 §:ään opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista opiskelijoista ja selvennystä asetusmuistion perusteluihin. Lisäksi lausunnoissa nostettiin esiin opiskelijoiden tarve ja oikeus opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluihin. Eräässä lausunnossa myös ehdotettiin, että asetuksesta voisi käydä ilmi selkeämmin, miltä osin asetus koskee myös Kansaneläkelaitoksen järjestämistä vastuu kuuluva korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa.

Asetusehdotuksen työstämistä jatkettiin sosiaali- ja terveysministeriössä syksyllä 2022.

Jatkotyöskentelyssä huomioitiin ensimmäisellä lausuntokierroksella saadut lausuntopalauteet.

Asetusehdotukset ja siihen liittyvä muisto oli lausuttavana toisen kerran neljä viikkoa 25.10.2022 – 21.11.2022 välisenä aikana Lausuntopalvelussa. Lausuntoa pyydettiin xx. Lausunnon antoivat xx. Lausuntopalauteen mukaan xx

Kaikki lausunnot ja lausuntoyhteenveto ovat luettavissa Hankeikkunan sivuilta.

6 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Asetuksen tarkoitus. Pykälää selkiytettäisiin vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta sekä voimassa olevaa lainsäädäntöä. Voimassa olevan pykälän mukaan asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että lasta odottavien naisten ja perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa.

Asetuksella säädettyjen palvelujen järjestämisestä vasta kuntien sijaan 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueet ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä on 1.1.2021 alkaen vastannut Kansaneläkelaitos. Pykälän lopusta ehdotetaan poistettavaksi siksi viittaus kunnalliseen terveydenhuoltoon. Ehdotettu säännös koskisi jatkossa sekä hyvinvointialueiden että Kansaneläkelaitoksen järjestämiä palveluja.

Lisäksi voimassa olevan pykälän ilmaisu lasta odottavasta naisesta ehdotetaan korvattavaksi ilmaisulla lasta odottava. Tämä vastaisi yleisiä lainvalmistelun tavoitteita sukupuolineutraaleista säännöksistä

Ehdotetun pykälän mukaan tämän asetuksen tarkoituksena olisi varmistaa, että lasta odottavien ja perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset olisivat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia.

2 §. Soveltamisala. Pykälää muutettaisiin vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta lisäämällä siihen 1.1.2023 voimaan tuleva terveydenhuoltolain 15 a § (378/2022), jonka mukaan hyvinvointialueen tulee järjestää alueellaan toimivien oppilaitosten oppilaille ja opiskelijoille koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Myös neuvolapalvelujen järjestämisestä vastaa jatkossa hyvinvointialue terveydenhuoltolain 15 §:n (581/2022) 1 momentin mukaisesti.

Ehdotettavan asetuksen opiskeluterveydenhuoltoa koskevat säännökset koskisivat myös korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetussa laissa (695/2019) säädettyä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa. Pykälässä mainitussa terveydenhuoltolain 17 §:ssä (378/2022) säädetään sekä hyvinvointialueen että Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulla olevan opiskeluterveydenhuollon sisällöstä.

Lisäksi pykälän sanoitusta tarkennettaisiin siten, että termi neuvolapalvelu korvattaisiin täsmällisemmällä ilmaisulla äitiys- ja lastenneuvolapalvelu. Pykälässä säädettäisiin nimenomaisesti äitiys- ja lastenneuvolan palveluista, eikä esimerkiksi vanhusten neuvoloista tai sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisesta perheneuvolatoiminnasta. Ehdotuksen mukaan tätä asetusta sovellettaisiin terveydenhuoltolain (1326/2010) 15, 15 a, 16, ja 17 §:ssä tarkoitettuihin äitiys- ja lastenneuvolapalveluihin, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin sekä lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuoltoon.

3 §. Opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetut opiskelijat. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta sekä opetustoimen ammatillisen koulutuksen uudistuksen ja oppivelvollisuuden laajenemisen johdosta lainsäädäntöön tehtyjä muutoksia. Myös korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettu laki sekä pelastuslain muutokset otettaisiin huomioon. Edellä mainittujen uudistusten johdosta pykälän 1 momentin alakohtien

sisältö osittain tarkentuisi ja järjestys osin muuttuisi. Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi, 4 momentti korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista opiskelijoista.

Voimassa olevan 3 pykälä 1 momentin mukaan terveydenhuoltolain 23 §:ssä tarkoitettuja oppilaitoksia, joiden opiskelijoille kunnan on järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut, ovat:

- 1) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998) tarkoitettut oppilaitokset;
- 2) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitettut oppilaitokset;
- 3) lukiolaissa (629/1998) tarkoitettut oppilaitokset;
- 4) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 2 §:n 3 ja 5 momentissa tarkoitettut oppilaitokset;
- 5) ammattikorkeakoululaissa (351/2003) tarkoitettut korkeakoulut;
- 6) yliopistolain (558/2009) 1 §:ssä tarkoitettut yliopistot;
- 7) poliisikoulutuksesta annetussa laissa (68/2005) tarkoitettut poliisialan oppilaitokset;
- 8) rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa (1316/2006) tarkoitettut oppilaitokset;
- 9) Maanpuolustuskorkeakoulu muita kuin upseerin virkaan vaadittavia sotatieteellisiä ja sotilasammattillisia opintoja opiskelevien opiskelijoiden osalta; sekä
- 10) pelastusopistosta annetussa laissa (607/2006) tarkoitettut pelastusopistot ja pelastuslain (468/2003) 15 §:n 2 momentissa tarkoitettut pelastusalan ammatillista peruskoulutusta antavat oppilaitokset.

Opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista opiskelijoista säädetään terveydenhuoltolain 23 §:n perusteella valtioneuvoston asetuksella, korkeakouluopiskelijoita lukuun ottamatta.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista opiskelijoista säädetään vuoden 2021 alusta voimaan tulleen korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:ssä. Voimassa olevan 3 §:n 1 momentista ehdotetaan siksi poistettavaksi tarpeettomana kohta 5 koskien ammattikorkeakouluja, kohta 6 koskien yliopistoja sekä kohta 9 koskien Maanpuolustuskorkeakoulua. Myös kohta 7 poliisialan oppilaitoksista ehdotetaan poistettavaksi, koska poliisikoulutuksesta annettu laki on kumottu poliisiammattikorkeakoulusta annetulla lailla (1164/2013). Siten myös poliisiammattikorkeakoulun ammattikorkeakoulututkintoa opiskelevat opiskelijat ovat oikeutettu korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon suoraan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n nojalla. Ehdotetun 1 momentin luetteloon niistä oppilaitoksista, joiden opiskelijat ovat oikeutettuja opiskeluterveydenhuoltoon jäisi siten ne oppilaitokset, joiden opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen hyvinvointialue. Momentin ensimmäistä lausetta muutettaisiin vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta muuttamalla palvelujen järjestäjäksi kunnan sijaan hyvinvointialue.

Ehdotuksen mukaan terveydenhuoltolain 23 §:ssä tarkoitettuja oppilaitoksia, joiden opiskelijoille hyvinvointialueen olisi järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut, olisivat **1 kohdan** mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettut oppilaitokset. Kohta päivitetäisiin vastaamaan ammatillista koulutusta koskevaa muuttunutta lainsäädäntöä ja yhdistämällä voimassa olevan asetuksen ammatillista koulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta kokevat kohdat 1 ja 2. Laki ammatillisesta koulutuksesta kattaa nykyisin myös ammatillisen aikuiskoulutuksen opiskelijat. Lisäksi ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat, myös ne opiskelijat, jotka opiskelevat ammatillista koulutuksesta annetun lain 7 §:n mukaista työhön ja

itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta (TELMA) tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua (1215/2020) valmentavaa koulutusta (TUVA).

Ehdotettu muutos ei laajentaisi hyvinvointialueen vastuuta järjestettävistä opiskeluterveydenhuollon palveluista.

Kohdan 2 mukaan oppilaitoksia, joiden opiskelijoille hyvinvointialueen olisi järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut, olisivat lukiolaissa (714/2018) tarkoitettut oppilaitokset. Kohta päivitetäisiin vastaamaan voimassa olevaa lukiolakia. Myös ne opiskelijat, jotka opiskelevat lukiossa tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua valmentavaa koulutusta (TUVA), ovat oikeutettuja hyvinvointialueen järjestämisvastuulla oleviin opiskeluterveydenhuollon palveluihin

Ehdotettu muutos ei laajentaisi hyvinvointialueen vastuuta järjestettävistä opiskeluterveydenhuollon palveluista.

Kohdan 3 mukaan oppilaitoksia, joiden opiskelijoille hyvinvointialueen olisi järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut, olisivat vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 2 §:n 3 ja 5 momentissa tarkoitettut oppilaitokset.

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 2 §:n 3 momentin mukaan kansanopistot ovat sisäoppilaitoksia, jotka järjestävät nuorille ja aikuisille muun muassa opiskeluvalmiuksia edistäviä kokopäiväisiä opintoja. Lain 2 §:n 3 momenttiin sisältyy myös 1.8.2021 alkaen 7 a luvussa säädetty kansanopistojen oppivelvollisille suuntaama koulutus. Kyseisen 7 a luvun 25 a §:n 2 momentin mukaan oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tavoitteena on edistää opiskelijan omaehtoista oppimista ja antaa opiskelijalle valmiudet opintojen jatkamiseen perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa. Lisäksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain 2 §:n 3 momentin mukaisesti opintoihin kansanopistoissa sisältyvät myös oppivelvollisuuslain (1214/2020) 5 §:n 2 mukaiset opinnot. Kyse on perusopetuksen jälkeisestä koulutuksesta riittävän suomen tai ruotsin kielen taidon saavuttamiseksi.

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 2 §:n 5 momentissa säädetään kokopäiväistä opetusta antavista liikunnan koulutuskeskuksista.

Ehdotettu muutos ei laajentaisi hyvinvointialueen vastuuta järjestettävistä opiskeluterveydenhuollon palveluista.

Kohdan 4 mukaan oppilaitoksia, joiden opiskelijoille hyvinvointialueen olisi järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut olisivat pelastusopistosta annetun lain (607/2006) 11 §:ssä tai 1.1.2020 voimaan tulleen pelastuslain (379/2011) 55 §:n 2 momentissa tarkoitettut oppilaitokset. Lakiviittaus muutettaisiin kohdistumaan voimassa olevaan pelastuslain pykälään. Pelastusalan ammatillista peruskoulutusta voidaan järjestää pelastusopistossa tai pelastuslain 55 §:n mukaan muussa julkisyhteisön ylläpitämässä oppilaitoksessa, jonka sisäministeriö on hyväksynyt.

Ehdotettu muutos ei laajentaisi hyvinvointialueen vastuuta järjestettävistä opiskeluterveydenhuollon palveluista.

Kohdan 5 mukaan oppilaitoksia, joiden opiskelijoille hyvinvointialueen olisi järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut, olisivat Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain (1316/2006) 6 §:ssä tarkoitettut oppilaitokset. Kohtaa tarkennettaisiin lisäämällä siihen viittaus 6

§:ään rikosseuraamusalan ammatilliseen tutkintoon johtavasta koulutuksesta, jota järjestää Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.

Ehdotettu muutos ei laajentaisi hyvinvointialueen vastuuta järjestettävistä opiskeluterveydenhuollon palveluista.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan selkeytettäväksi. Voimassa olevan momentin mukaan oppilaitoksen opiskelijana pidetään 1 momentissa tarkoitetun oppilaitoksen opiskelijaa, joka opiskelee opintotukilain (65/1994) mukaiseen opintotukeen oikeuttavassa koulutuksessa. Oikeus opiskeluterveydenhuoltoon ei olisi riippuvainen siitä, onko opiskelija hakenut opintotukea tai onko sitä myönnetty. Riittävää olisi, että koulutus oikeuttaisi opiskelijan saamaan opintotukea ja opinnot olisivat päätoimisia. Opiskeluterveydenhuollon palveluihin eivät olisi oikeutettuja ne opiskelijat, joiden opintoja ei katsottaisi päätoimiseksi, opintotukeen oikeuttaviksi opinnoiksi. Voimassa olevan asetuksen mukaisesti opiskeluterveydenhuollon palveluihin ei ole oikeutettu esimerkiksi oppisopimusopiskelijat tai avoimessa korkeakoulussa opiskelevat. Ehdotetulla muutoksella ei rajoitettaisi tai laajennettaisi opiskeluterveydenhuoltopalveluihin oikeutettujen opiskelijoiden määrää ja asian oikeustila vastaisi voimassa olevaa asetusta.

Ehdotetun 2 momentin mukaan opiskeluterveydenhuollon palvelujen saamisen edellytyksenä olisi, että 1 momentissa tarkoitetun opiskelijan koulutus oikeuttaisi opintotukilain mukaiseen opintotukeen.

Voimassa olevan 3 momentin mukaan kunta voisi järjestää opiskeluterveydenhuollon muullekin kuin 2 momentissa tarkoitetulle opiskelijalle. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuoltouudistusta vastaavaksi siten, että hyvinvointialue voisi järjestää opiskeluterveydenhuollon muullekin kuin 2 momentissa tarkoitetulle opiskelijalle. Muilta osin säädökseen ei esitetä muutoksia.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi informatiivisena viitauksena uusi, 4 momentti selkeyttämään korkeakouluopiskelijoiden asemaa. Ehdotuksen mukaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista opiskelijoista säädetään korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) 2 §:ssä.

4 §. Palvelujen järjestäminen. Voimassa oleva 1 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana. Momentin mukaan kunnan kansanterveystyöstä vastaavan viranomaisen on hyväksyttävä yhtenäinen toimintaohjelma neuvolatoiminnalle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle. Veloitteesta laatia toimintaohjelma luovutaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä. Alueellinen neuvolasuunnitelma sekä alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma korvaavat jatkossa toimintaohjelman.

Terveydenhuoltolain 1.1.2023 voimaan tulevan 15 § 4 momentin (581/2022) mukaan hyvinvointialueen tulee laatia alueellinen neuvolasuunnitelma valtuustokausittain hyvinvointialueen vastuulla olevien neuvolapalvelujen toteuttamiseksi. Samoin 1.1.2023 voimaan tulevan terveydenhuoltolain 15 a § 4 momentin (378/2022) mukaan hyvinvointialueen tulee lisäksi laatia alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhuoltopalvelujen järjestämiseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 a §:n (377/2022) mukaisesti. Alueellinen neuvolasuunnitelma sekä opiskeluhuoltosuunnitelma sisältävät nykyiseen neuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimintaohjelmaan sisällytettäviä asioita kaikista edellä mainituista toiminnoista, mukaan lukien myös lasten ja nuorten ehkäisevä suun terveydenhuolto.

Alueellinen neuvolasuunnitelma sekä alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa tai Helsingin kaupungin osalta Helsingin kaupunginvaltuustossa. Suunnitelmat on tarkistettava tarvittaessa. Ne liitetään lastensuojelulain 12 §:n 3 momentissa (610/2022) tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan tai Helsingin kaupungin osalta edellä mainitun lain 12 §:n 1 momentin kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Pykälän 2 momentin ensimmäiseen virkkeeseen ehdotetaan kielenhuollollista tarkennusta. Ehdotuksen mukaan terveystarkastusten ja niiden perusteella suunnitellun terveystarkastuksen olisi muodostettava suunnitelmallinen yksilön ja perheen tarpeisiin vastaava kokonaisuus. Ehdotetussa muotoilussa painotettaisiin lapsen ja perheen tarpeiden kuulemista ja terveystarkastuksen yksilöllistä kohdentamista sen sijaan, että terveystarkastuksessa tarjottaisiin määrämukaisesti kaikille kaikkea. Ilmaisu yksilön ja perheen osallistumisen mahdollistavasta kokonaisuudesta poistettaisiin tarpeettomana, sillä laadukkaaseen terveystarkastukseen sisältyy ammattilaisen ja yksilön ja perheen välinen dialogi ja asiakkaan osallisuus. Muilta osin momentti säilyisi ennallaan.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta johtuvana muutoksena kunta-sanana korvaamista hyvinvointialueella. Ehdotuksen mukaan terveystarkastuksissa ja -neuvonnassa saatuja seurantatietoja hyvinvointialueen väestön terveydestä ja hyvinvoinnista olisi käytettävä palvelujen suunnittelussa.

Momentin muutos ei laajentaisi kunnan tai hyvinvointialueen tehtäviä. Seurantatietoja olisi tarkoituksenmukaista käyttää hyvinvointialueilla terveydenhuoltolain 15 § 4 ja 5 momentin velvoittaman alueellisen neuvolasuunnitelman, oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 a §:n mukaisen opiskeluhoitosuunnitelman sekä lastensuojelulain 12 § 3 momentin velvoittaman alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnassa ja näiden toteutumisen arvioinnissa. Myös kunta voisi käyttää tietoja esimerkiksi lastensuojelulain 12 § 1 momentin mukaista kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa laatiessaan ja sen toteutumista arvioidessaan.

5 §. Terveystarkastukset. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta johtuvana muutoksena kunta-sanana korvaamista hyvinvointialueella. Lisäksi momenttiin ehdotetaan lisättäväksi selvyden vuoksi Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuu korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta. Ehdotuksen mukaan hyvinvointialueen, ja korkeakouluopiskelijoiden osalta Kansaneläkelaitoksen, olisi järjestettävä määräaikaista terveystarkastuksia kaikille ennalta määritellyn ikä- tai vuosiluokkaan tai muuhun ryhmään kuuluville sekä yksilöllisestä tarpeesta johtuvia terveystarkastuksia. Muilta osin momentti säilyisi ennallaan.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi, 2 momentti. Voimassa olevan 1 momentin sisältämä kunnan, mutta 1.1.2023 alkaen hyvinvointialuetta koskeva, velvoite selvittää neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluissa määräaikaista terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarve ehdotetaan erotettavaksi selkeyden vuoksi omaksi momentikseen. Koska korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollossa opiskelijoille järjestetään ensimmäisenä opiskeluvuonna terveystarkastus, jonka perusteella opiskelijoille tarjotaan terveystarkastuksia, velvoite terveystarkastuksesta poisjäävien tuen tarpeen selvittämisestä ei koske Kansaneläkelaitoksen järjestämää opiskeluterveydenhuoltoa. Ehdotetun uuden 2 momentin mukaan hyvinvointialueen terveydenhoitajan, kättilön, lääkärin, hammaslääkärin, suuhygienistin tai hammashoitajan olisi pyrittävä selvittämään määräaikaista terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarve.

7 §. *Laajan terveystarkastuksen sisältö.* Pykälän 1 ja 2 momenttiin ei esitettäisi muutoksia, vaan ne säilyisivät ennallaan.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan selkiytettäväksi. Voimassa olevan 3 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan laajaan terveystarkastukseen sisällytetään huoltajan kirjallisella suostumuksella päivähoiton ja esiopetuksen henkilökunnan arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista päivähoitossa ja opettajan arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa. Momentin näkökulma muutettaisiin vastaamaan tämän päivän varhaiskasvatuksen pedagogisia tavoitteita sekä sisältöjä. Momentin sanoitusta ehdotetaan muutettavaksi, koska termi selviytyminen päivähoitossa mahdollistaa kielteisen tulkinnan päivähoiton tai varhaiskasvatuksen vaativuudesta ja vaatimuksista, joista alle kouluikäisen lapsen tulisi selviytyä. Lisäksi termi päivähoito korvattaisiin ajantasaisella ilmaisulla varhaiskasvatus. Ehdotuksen mukaan laajaan terveystarkastukseen sisällytettäisiin huoltajan kirjallisella suostumuksella varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen henkilökunnan tai koulun opettajan arvio lapsen tai oppilaan oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa tai koulussa.

Pykälän 4 momenttiin ei esitetä muutoksia ja se säilyisi ennallaan.

9 §. *Määräaikaiset terveystarkastukset.* Pykälän 1 momentti muutettaisiin vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja kunta muutettaisiin hyvinvointialueeksi. Samalla voimassa olevan 1 momentin 1 kohtaa lasta odottavan perheen terveystarkastuksista tarkennettaisiin siten, että momenttiin lisättäisiin maininta tarpeelliseksi arvioiduista määräaikaisista terveystarkastuksista. Voimassa olevan pykälän mukaan lasta odottavalle perheelle on järjestettävä vähintään yksi laaja terveystarkastus. Käytännössä lasta odottavalle ja hänen perheelleen järjestetään kuitenkin laajan tarkastuksen lisäksi määräaikaisia terveystarkastuksia palveluja järjestävän kunnan terveystarkastusohjelman, joka useimmiten perustuu valtakunnallisiin suosituksiin tai sairaanhoitopiirin ohjeistuksiin, mukaisesti. Olisi tarkoituksenmukaista, että ensi- ja uudelleensynnyttäjän terveystarkastusten tarvetta arvioitaisiin yksilö- ja perhekohtaisesti, ja tarpeelliseksi arvioidujen terveystarkastusten määrä voisi vaihdella. Ensisynnyttäjällä voi olla enemmän tuen tarvetta ja hän voi tarvita enemmän terveystarkastuskäyntejä kuin uudelleensynnyttäjällä. Ehdotuksen mukaan hyvinvointialueen olisi järjestettävä lasta odottavalle perheelle vähintään yksi laaja terveystarkastus ja sen lisäksi lasta odottavan perheen ja sikiön terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi määräaikaiset tarpeelliseksi arvioidut terveystarkastukset ensi- ja uudelleensynnyttäjille.

Ehdotettu maininta määräaikaisista terveystarkastuksista ei lisäisi hyvinvointialueen velvoitteita nykytilaan verrattuna.

Pykälän 1 momentin 5 kohta muutettaisiin vastaamaan asetuksen 3 §:ään ehdotettuja muutoksia. Voimassa olevan 1 momentin 5 kohdan mukaan kunnan on järjestettävä asetuksen 3 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitettussa oppilaitoksessa tai 10 kohdassa tarkoitettussa muussa kuin ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevalle opiskelijalle ensimmäisenä opiskeluvuonna terveydenhoitajan tarkastus ja ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna lääkärintarkastus. Ehdotuksen mukaan hyvinvointialueen olisi järjestettävä opiskelijalle, joka opiskelee 3 §:n 1 momentin 1-4 kohdassa tarkoitettussa oppilaitoksessa, ensimmäisenä opiskeluvuonna terveydenhoitajan tarkastus ja ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna lääkärintarkastus, jollei lääkärintarkastusta ole tehty opiskelijaksi hyväksymisen yhteydessä. Muilta osin 5 kohdan sisältö säilyisi ennallaan.

Voimassa olevan 6 kohdan mukaan kunnan on järjestettävä opiskelijalle, joka opiskelee 3 §:n 1 momentin 5–9 kohdassa tarkoitettussa oppilaitoksessa tai 10 kohdassa tarkoitettussa oppilaitoksessa ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa, ensimmäisenä vuonna terveystarkastus, jonka perusteella opiskelijalle tehdään tarvittaessa terveystarkastus. Kohdan 6 sisältö muutettaisiin vastaamaan ehdotetun 3 §:n muutoksia ja samalla 6 kohdan sisältöä siirrettäisiin uuteen 3 momenttiin siltä osin, kun se koskee Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulla olevia korkeakouluopiskelijoita. Ehdotuksen 1 momentin 6 kohdan mukaan hyvinvointialueen olisi järjestettävä opiskelijalle, joka opiskelee 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettussa oppilaitoksessa, ensimmäisenä opiskeluvuonna terveystarkastus, jonka perusteella tehdään tarvittaessa terveystarkastus. Muilta osin 1 momentin kohdat (2-4) säilyisivät ennallaan.

Pykälän 2 momentti pysyisi ennallaan.

Pykälään esitetään lisättäväksi uusi, 3 momentti, johon siirrettäisiin voimassa olevan 9 §:n 1 momentin 6 kohdan korkeakouluopiskelijoita koskeva viittaus. Kansaneläkelaitoksen velvoitteet eivät muuttuisi voimassa olevaan säädökseen nähden, mutta lisäys on tarpeen, jotta Kansaneläkelaitoksen vastuu kävisi asetuksesta tarkkarajaisesti ilmi. Ehdotetun momentin mukaan kansaneläkelaitoksen olisi järjestettävä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:ssä tarkoitettulle opiskelijalle ensimmäisenä opiskeluvuonna terveystarkastus, jonka perusteella tehdään tarvittaessa terveystarkastus.

10 §. Määräaikaiset suun terveystarkastukset. Pykälän 1 momentti muutettaisiin vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Sana kunta muutettaisiin hyvinvointialueeksi siten, että määräaikaisten suun terveystarkastusten järjestämisvastuussa olisi hyvinvointialue. Kohtiin 1-4 ei esitettäisi muutoksia.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jotta myös korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon oikeutettujen opiskelijoiden oikeus suun terveystarkastuksiin kävisi asetuksesta selkeästi ilmi. Ehdotetun momentin mukaan Kansaneläkelaitoksen olisi järjestettävä opiskeluterveydenhuoltolain 2 §:ssä tarkoitettulle korkeakouluopiskelijalle vähintään kerran opiskeluaikana suun terveystarkastus. Terveystarkastuksessa selvittäisiin suun terveysneuvonnan ja palvelujen tarve.

Ehdotus ei laajentaisi Kansaneläkelaitokselle korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestäjänä säädettyjä tehtäviä.

11 §. Erikoistutkimukset kouluterveydenhuollossa. Pykälä muutettaisiin vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Kunnan sijaan hyvinvointialueen olisi siten järjestettävä oppilaan tarpeen mukaisesti tämän terveydentilan toteamista varten pykälässä mainittuja erikoistutkimuksia. Kohtiin 1-3 ei esitettäisi muutoksia.

13 §. Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen. Pykälän 1 momentin viimeiseen virkkeeseen ehdotetaan täsmennystä. Voimassa olevan momentin viimeisen virkkeen mukaan erityisen tuen tarve on selvitettävä, jos alle kouluikäisessä lapsessa, oppilaassa, opiskelijassa, perheessä tai ympäristössä on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa tervettä kasvua ja kehitystä. Momenttiin loppuun ehdotetaan lisättäväksi maininta erityisen tuen selvittämisestä myös tilanteessa, joka voi vaarantaa alle kouluikäisen, oppilaan tai opiskelijan kasvun ja kehityksen lisäksi myös tämän terveyden ja hyvinvoinnin. Lisäyksen myötä momentti olisi kattavampi ja se huomioisi aiempaa paremmin myös täysi-ikäiset opiskelijat. Ehdotuksen mukaan erityisen tuen tarve on selvitettävä, jos alle kouluikäisessä lapsessa, oppilaassa, opiskelijassa, perheessä tai

ympäristössä on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa tervettä kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia.

Voimassa olevaa 2 momentin viimeistä lausetta ehdotetaan muutettavaksi täsmentämällä monialaisen yhteistyön toimijoita. Voimassa olevan momentin 2 momentin viimeisen virkkeen mukaan erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen järjestämiseksi on tarvittaessa tehtävä yhteistyötä kunnan eri toimijoiden, kuten päivähoidon, kotipalvelun, lastensuojelun, oppilas- ja opiskelijahuollon sekä erikoissairaanhoidon ja muiden tahojen kesken. Termi päivähoito korvattaisiin ajantasaisella ilmaisulla varhaiskasvatus. Lisäksi virkettä muutettaisiin vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta lisäämällä yhteistyötahoksi myös hyvinvointialue. On tärkeää huolehtia siitä, että monialainen yhteistyö toimisi sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kesken ja myös suhteessa kuntiin jääviin palveluihin kuten varhaiskasvatukseen. Ehdotuksen mukaan erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen järjestämiseksi olisi tarvittaessa tehtävä monialaista yhteistyötä kunnan ja hyvinvointialueen eri toimijoiden, kuten varhaiskasvatuksen, kotipalvelun, lastensuojelun, oppilas- ja opiskelijahuollon sekä erikoissairaanhoidon ja muiden tahojen kesken.

Ehdotus ei laajentaisi hyvinvointialueiden tai Kansaneläkelaitokselle korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestäjänä säädettyjä tehtäviä.

14 §. *Yhteinen terveysneuvonta.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja momentin sisältöä täsmennettäisiin.

Voimassa olevan 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan kunta toteuttaa terveydenhuoltolain 13 §:ssä tarkoitettua terveysneuvontaa asukkaiden yksilöllisen tarpeen ja kehitysvaiheen mukaisesti yhteistyössä yksilön ja perheen kanssa siten, että se tukee voimavarojen vahvistumista, tiedon soveltamista käytäntöön ja vastuun ottamista omasta terveydestä. Termi kunta muutettaisiin hyvinvointialueeksi. Lisäksi terveysneuvonnan kohderyhmäksi ja osalliseksi lisättäisiin opiskelijat. Terveysneuvonta sisältyy opiskeluterveydenhuoltoon sen oleellisena osana. Terveysneuvonnan tavoitteita ja menetelmiä täsmennettäisiin myös nykykäsityksen mukaiseksi. Terveysneuvonnassa käytetyt menetelmät ja käytännöt tulisi valita asiakaslähtöisesti siten, että ne vahvistavat lasten, nuorten ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden voimavarojen lisäksi heidän pystyvyyden ja pärjäävyyden tunnettaan. Ehdotuksen mukaan hyvinvointialue toteuttaisi terveydenhuoltolain 13 §:ssä tarkoitettua terveysneuvontaa yksilöllisesti siten, että se tukee lasta odottavien, lasten, nuorten ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden voimavarojen vahvistumista, pystyvyyden ja pärjäävyyden tunnetta, tiedon omaksumista ja vastuun ottamista omasta terveydestä.

Voimassa olevan 1 momentin toisen virkkeen mukaan terveysneuvonnan on sisällettävä näyttöön perustuvaa tietoa. Virkkeen uudella muotoilulla täsmennettäisiin, että terveysneuvonnan perustana tulisi olla näyttöön perustuva tieto. Mikäli näyttöön perustuvaa tietoa ei kyseisestä asiasta olisi, tulisi terveysneuvonnan perustana olla luotettavaa tietoa ja tutkimusta tai vähintään vaikuttavaksi havaittuja käytäntöjä. Ehdotuksen mukaan terveysneuvonnan tulisi pohjautua näyttöön perustuvaan tietoon, luotettavaan tieto- ja tutkimusperustaan tai vaikuttaviksi havaittuihin käytäntöihin.

Ehdotetut muutokset 1 momenttiin eivät aiheuttaisi hyvinvointialueille tai Kansaneläkelaitokselle korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestäjänä uusia tai aiempaa laajempia velvoitteita.

Pykälän 2 momenttiin ei ehdoteta muutoksia, vaan sen sisältö säilyisi ennallaan.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jotta myös Kansaneläkelaitoksen velvollisuudet korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvästä terveysneuvonnasta olisivat selkeät. Ehdotuksen mukaan mitä 1 ja 2 momentissa säädettäisiin, koskisi myös Kansaneläkelaitoksen järjestämää korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa.

16 §. *Seksuaali – ja lisääntymisterveysneuvonta.* Pykälän voimassa oleva otsikko ”ehkäisy- ja muu seksuaaliterveysneuvonta” muutettaisiin vastaamaan käytössä olevaa, ajantasaisia ilmaisuja.

Voimassa olevan pykälän 1 momenttiin ei ehdoteta muutoksia ja sen sisältö säilyisi ennallaan.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi, 2 momentti, jossa tarkennettaisiin seksuaaliterveysneuvonnan sisältöä. Seksuaali- ja lisääntymisterveysneuvontaa koskevaa pykälää täydennettäisiin huomioon ottaen seksuaalisuuden ja sukupuolen monimuotoisuus sekä kansalliset ja kansainväliset yhdenvertaisuusvelvoitteet.

WHO:n seksuaalikasvatuksen standardien ja kansallisen seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman mukaan seksuaalikasvatuksessa tulee huomioida sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus. Sukupuolen moninaisuus ts. erilaisten sukupuolen kokemusten ja ilmaisutapojen kirjo samoin kuin seksuaalisen suuntautumisen monet variaatiot ovat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysymyksiä. Laadukkaalla seksuaali- ja lisääntymisterveyskasvatuksella ja -neuvonnalla näitä voidaan edistää sekä yksilöiden ja eri väestöryhmien että koko yhteiskunnan tasolla.

Tutkimusten mukaan nuorten aikuisten tiedoissa on puutteita iän vaikutuksesta hedelmällisyyden laskuun ja raskauden riskeihin, jonka vuoksi hedelmällisyysneuvonta eli neuvonta muun muassa iän vaikutuksesta hedelmällisyyteen ja raskauden riskeihin on tarpeen liittää osaksi seksuaali- ja lisääntymisterveysneuvontaa.

Ehdotetun uuden 2 momentin mukaan seksuaaliterveysneuvonnan tulisi edistää yksilön seksuaali- ja lisääntymisterveyden lisäksi yksilön hedelmällisyystietoisuutta. Seksuaaliterveysneuvonnassa tulisi huomioida ja siihen tulisi sisällyttää seksuaalisuuden ja sukupuolen monimuotoisuus ja niihin liittyvät seikat.

Momentin lisäys ei toisi hyvinvointialueille tai Kansaneläkelaitokselle korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestäjänä uusia tai voimassa olevaa asetusta laajempia tehtäviä.

17 §. *Terveysten- ja sairaanhoitopalvelut.* Pykälään 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos terveydenhuoltolain 1.1.2023 voimaan tulevien muutosten johdosta. Voimassa olevan momentin mukaan opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvia terveydenhuoltolain 17 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja terveyden- ja sairaanhoitopalveluja ovat 2 ja 3 luvussa säädettyjen terveystarkastusten ja terveysneuvonnan lisäksi momentissa luetellut seikat.

Ehdotuksen mukaan opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvia terveydenhuoltolain 17 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja terveyden- ja sairaanhoitopalveluja ovat 2 ja 3 luvussa säädettyjen terveystarkastusten ja terveysneuvonnan lisäksi momentin 1–4 kohdassa säädetyt seikat. Kohtiin 1-4 ei esitettäisi muutoksia.

Pykälän 2 momenttiin ei ehdoteta muutoksia ja sen sisältö säilyisi ennallaan.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti informatiivisena viittauksena siitä, että hyvinvointialueen velvollisuudesta yhteensovittaa asiakkaiden palvelut kokonaisuuksiksi säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 10 §:ssä (612/2021).

Kansaneläkelaitoksen vastaavasta velvollisuudesta säädetään korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 12 §:ssä.

19 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että asetus tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023, jolloin myös hyvinvointialueet aloittavat toimintansa. Näin hyvinvointialueen vastuulla olevat tehtävät olisivat voimassa ajan tasaisesti.

Pykälä 2 momentti siitä, että ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin, ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana.

7 Voimaantulo

Ehdotettujen muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023.

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta.